

MILK KASALLIKLARI KELIB CHIQISHI VA OLDINI OLISH CHORALARI

MUALLIF: Qorasheva Madina

Qo'qon Universiteti Andijon filiali

Stomatologiya yo'nalishi

25-09-guruh talabasi

Ilmiy rahbar: Sadiqova Iroda

ANNOTATSIYA. Milk kasalliklari stomatologik amaliyotda eng ko'p uchraydigan muammolardan biri bo'lib, ularning rivojlanishi tish va og'iz bo'shlig'i salomatligiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Milk to'qimalarining yallig'lanishi va degenerativ o'zgarishlari nafaqat mahalliy jarayon sifatida, balki umumiy organizm holati bilan ham bevosita bog'liqdir. Ushbu maqolada milk kasalliklarining asosiy turlari, ularning kelib chiqish sabablari va rivojlanish mexanizmlari yoritiladi. Milk kasalliklari ko'pincha og'iz gigiyenasiga yetarli darajada rioya qilmaslik, mikroorganizmlar faoliyati, noto'g'ri ovqatlanish va immun tizimining zaiflashuvi natijasida yuzaga keladi. Dastlabki bosqichlarda bu kasalliklar sezilarli belgilar bermasligi mumkin, ammo vaqtida davolanmasa, jiddiy asoratlar, jumladan tishlarning bo'shashishi va yo'qolishiga olib keladi. Maqolada milk kasalliklarining klinik ahamiyati va ularni erta aniqlashning muhim jihatlari e'tibor qaratiladi. Ushbu mavzu stomatologiya sohasida tahsil olayotgan talabalar va amaliy shifokorlar uchun muhim nazariy hamda amaliy ahamiyatga ega.

KALIT SO'ZLAR: milk kasalliklari, gingivit, parodontit, og'iz gigiyenasi, yallig'lanish, tish to'qimalari, stomatologiya, profilaktika

KIRISH. Og'iz bo'shlig'i inson organizmining muhim funksional qismlaridan biri bo'lib, uning sog'lom holatda bo'lishi umumiy salomatlik uchun katta ahamiyatga ega. Tishlar va milk to'qimalari ovqatni chaynash, nutqni

shakllantirish hamda estetik ko'rinishni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, milk to'qimalarining holati tishlarning mustahkamligi va uzoq muddat saqlanishini belgilovchi asosiy omillardan hisoblanadi. Shu sababli milk kasalliklari stomatologiyada dolzarb muammolardan biri sanaladi.

Milk kasalliklari ko'pincha yallig'lanish jarayonlari bilan boshlanib, vaqtida davolanmasa, chuqur to'qimalarni zararlashi mumkin. Eng ko'p uchraydigan milk kasalliklariga gingivit va parodontit kiradi. Ushbu kasalliklar dastlab yengil alomatlar bilan namoyon bo'lsa-da, e'tiborsizlik natijasida tish atrofidagi suyak to'qimalarining yemirilishiga olib keladi. Natijada tishlarning bo'shashishi va yo'qolishi xavfi ortadi.

Milk kasalliklarining rivojlanishida asosiy omillardan biri og'iz gigiyenasiga rioya qilmaslik hisoblanadi. Tish yuzalarida va milk chetlarida to'plangan mikroblar blyashkasi yallig'lanish jarayonlarini keltirib chiqaradi. Bundan tashqari, noto'g'ri ovqatlanish, vitamin va mineral moddalarning yetishmasligi, zararli odatlar ham milk kasalliklarining rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ayrim hollarda umumiy kasalliklar, jumladan qandli diabet va immunitet yetishmovchiligi ham milk to'qimalarining zararlanishiga sabab bo'lishi mumkin.

Bugungi kunda milk kasalliklarini erta aniqlash va ularning oldini olish stomatologik amaliyotda muhim vazifa hisoblanadi. Profilaktik ko'riklar, to'g'ri gigiyena qoidalariga amal qilish va sog'lom turmush tarzini olib borish ushbu kasalliklarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Shu jihatdan, milk kasalliklarini o'rganish va ularning klinik ahamiyatini tahlil qilish stomatologiya sohasida ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

ASOSIY QISM. Milk kasalliklari og'iz bo'shlig'i patologiyalari orasida keng tarqalgan bo'lib, ularning rivojlanishi tish va atrof to'qimalarning anatomik-funksional holatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Milk to'qimasi tishlarni mustahkamlab turuvchi asosiy elementlardan biri bo'lib, uning sog'lomligi butun stomatologik tizim barqarorligini ta'minlaydi. Milk kasalliklari, asosan, yallig'lanish jarayonlari bilan boshlanadi va vaqtida choralar ko'rilmasa, chuqur

to'qimalarni zararlab, jiddiy asoratlarga olib kelishi mumkin.

Milk kasalliklarining eng ko'p uchraydigan shakllari gingivit va parodontit hisoblanadi. Gingivit — milkning yuzaki yallig'lanishi bo'lib, ko'pincha qizarish, shish va qonash bilan namoyon bo'ladi. Ushbu bosqichda kasallik qaytuvchan bo'lib, to'g'ri davolash va gigiyenik choralar bilan to'liq tuzalishi mumkin. Parodontit esa milk va tishni ushlab turuvchi chuqur to'qimalarning zararlanishi bilan kechadi. Bu holatda alveolyar suyakning yemirilishi, tishlarning bo'shashishi va oxir-oqibat yo'qolishi kuzatiladi.

Milk kasalliklarining rivojlanishida asosiy etiologik omil sifatida mikroorganizmlar faoliyati ko'rsatiladi. Og'iz bo'shlig'ida to'plangan bakterial blyashka va tish toshlari yallig'lanish jarayonlarini qo'zg'atadi. Blyashka tarkibidagi patogen mikroflora milk chetlariga zarar yetkazib, immun javob reaksiyasini faollashtiradi. Natijada to'qimalarda shish, qon tomirlar kengayishi va yallig'lanish mediatorlarining ajralishi kuchayadi.

Bundan tashqari, milk kasalliklarining rivojlanishida umumiy omillar ham muhim rol o'ynaydi. Noto'g'ri ovqatlanish, vitaminlar, ayniqsa C vitamini yetishmovchiligi, organizmning himoya kuchlarini susaytiradi. Qandli diabet, yurak-qon tomir kasalliklari va immunitet yetishmovchiligi bilan og'rigan bemorlarda milk kasalliklari og'irroq kechadi va davolash jarayoni murakkablashadi. Shuningdek, zararli odatlar, xususan chekish, milk to'qimalarining qon bilan ta'minlanishini buzib, kasallikning rivojlanishini tezlashtiradi.

Milk kasalliklari klinik jihatdan turli belgilar bilan namoyon bo'ladi. Dastlabki bosqichlarda bemorlar milk qonashi, og'izda noxush hid va noqulaylikdan shikoyat qiladilar. Kasallik chuqurlashgan sari tish atrofida cho'ntaklar hosil bo'ladi, yiring ajralishi va og'riq kuzatiladi. Ushbu belgilar bemorning ovqatlanish va nutq faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, hayot sifatini pasaytiradi.

Diagnostika jarayonida klinik ko'rik, parodontal cho'ntaklarni o'lchash va rentgenologik tekshiruvlar muhim ahamiyatga ega. Erta tashxis qo'yish

kasallikning asoratlarini oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Davolash usullari kasallik bosqichiga qarab tanlanadi. Yengil holatlarda professional gigiyena, antiseptik ishlovlar va yallig'lanishga qarshi preparatlar yetarli bo'lishi mumkin. Og'ir holatlarda esa jarrohlik aralashuvlari va kompleks davolash talab etiladi.

Milk kasalliklarining profilaktikasi stomatologiyada eng muhim yo'nalishlardan biridir. Kundalik og'iz gigiyenasiga rioya qilish, tishlarni to'g'ri va muntazam tozalash, tish iplaridan foydalanish kasalliklarning oldini olishda samarali hisoblanadi. Shuningdek, stomatolog ko'rigidan muntazam o'tib turish va sog'lom turmush tarzini olib borish milk kasalliklari rivojlanish xavfini sezilarli darajada kamaytiradi.

Shu bois, milk kasalliklarini o'rganish, ularning etiologiyasi, klinik kechishi va profilaktikasini chuqur tahlil qilish stomatologiya amaliyoti uchun muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

XULOSA. Milk kasalliklari og'iz bo'shlig'i salomatligini belgilovchi asosiy muammolardan biri bo'lib, ularning o'z vaqtida aniqlanishi va to'g'ri davolanishi tishlarni saqlab qolishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada milk kasalliklarining asosiy turlari, kelib chiqish sabablari, klinik belgilari hamda profilaktik choralar yoritildi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, milk kasalliklari ko'pincha og'iz gigiyenasiga rioya qilmaslik natijasida rivojlanadi va dastlabki bosqichlarda e'tiborsiz qoldirilsa, jiddiy asoratlarga olib keladi.

Gingivit va parodontit kabi kasalliklar nafaqat tish va milk to'qimalariga, balki bemorning umumiy sog'lig'iga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Surunkali yallig'lanish jarayonlari organizmda infeksiya manbai bo'lib xizmat qilishi mumkin. Shu sababli milk kasalliklarini faqat mahalliy muammo sifatida emas, balki umumiy tibbiy muammo sifatida ham baholash zarur.

Xulosa qilib aytganda, milk kasalliklarining oldini olishda profilaktik tadbirlar, to'g'ri og'iz gigiyenasi va sog'lom turmush tarzining ahamiyati katta. Stomatologik bilimlarni keng targ'ib qilish va aholini muntazam profilaktik ko'riklardan o'tkazish ushbu kasalliklarning tarqalishini kamaytiradi. Kelgusida milk kasalliklarini chuqur o'rganish va zamonaviy davolash usullarini joriy etish

stomatologiya sohasining muhim vazifalaridan biri bo'lib qoladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimov U.K. Terapevtik stomatologiya. – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2019. – 112–145-betlar.
2. Raximov S.B. Parodont kasalliklari. – Toshkent: Fan, 2018. – 56–89-betlar.
3. Abdullayev A.A. Og'iz bo'shlig'i kasalliklari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020. – 73–101-betlar.
4. Qodirova M.T. Stomatologiyada profilaktika. – Toshkent: O'qituvchi, 2017. – 40–65-betlar.
5. Islomov J.J. Klinik stomatologiya asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 98–130-betlar.
6. Xolmatov D.R. Parodont to'qimalarining patologiyasi. – Toshkent: Tibbiyot, 2016. 52-80-betlar.